Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка
Національний технічний університет України "КПІ"
Чернігівський національний технологічний університет

Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур

Матеріали VIII-ї Міжнародної науково-практичної конференції (28–29 квітня 2017 р.)

Язык. Культура. Коммуникация: распространение интегративных тенденций в современных исследованиях языков и литератур

Материалы VIII-й Международной научно-практической конференции (28–29 апреля 2017 г.)

Language. Culture. Communication: Spread of the Integrative Tendencies in the Modern Language and Literature Studies

Papers of the 8th International Scientific and Practical Conference (April 28–29, 2017)

Чернігів 2017

УДК 811’11 + 811.112
ББК Ш 143
Ш 143.21

Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур: Матеріали 8-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 28–29 квітня 2017 р.). – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. – 2017. – 208 с.

© Колектив авторів, 2017

У збірнику представлені результати сучасних розвідок у галузях лінгвокультурології, лінгвофілософії, семантики, зіставних студій, лінгвокогнітивних і лінгвопрагматичних досліджень дискурсу, методики викладання мов і літератур, літературознавчого аналізу текстів, прикладних аспектів мовознавства.

Організаційний комітет:
В. О. Дятлов, перший проректор ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, проректор з науково-педагогічної роботи, доктор істор. наук, професор, **голова оргкомітету**;
О. О. Борисов, кандидат філол. наук, доцент, завідувач кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, **співголова оргкомітету**.
Члени оргкомітету:
С. О. Жила, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри української мови та літератури ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;
А. А. Калита, доктор філол. наук, професор кафедри теорії, практики та перекладу французької мови ФЛ НТУУ "КПІ";
І. О. Гаценко, кандидат філол. наук, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін ЧНТУ.

Редакційна колегія:
О. Г. Васильєва, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;
Н. В. Деркач, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;
О. С. Конотоп, кандидат пед. наук, доцент кафедри мов і методики їх викладання ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;
В. В. Красавіна, канд. філол. наук, доц. кафедри української мови та літератури ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;
Н. В. Репех, кандидат філол. наук, ст. викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;
Л. В. Пікун, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;
І. В. Ганжа, викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка.

Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (Протокол № 8 від 20.04.2017 р.).

2. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов / И. В. Арнольд. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 384 с.
3. Борисенко Н. Д. Відмова крізь призму Принципу ввічливості: комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі сучасної британської драми) / Н. Д. Борисенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2016. – № 22. – С. 77–79.
4. Гительмахер Р. Б. Социально-психологические особенности отношения исполнителей к руководителю / Р. Б. Гительмахер // Вопросы психологи / Ред. А. М. Матюшкин, А. В. Брушлинский. – 1991. – №4. – С. 144–151.
5. Мельников О. Н. Руководитель и подчиненный / О. Н. Мельников, В. Г. Ларионов // Российское предпринимательство. – 2001. – №11. – С. 52–59.
6. Распопов В. М. Управление изменениями / В. М. Распопов. – М.: Магистр, 2009. – 333 с.
7. Шатун В. Т. «Я – начальник, ты – …». О менеджменте популярно и конкретно: Учебно-практическое пособие / Т. В. Шатун. – Николаев: Изд-во НГГУ им. Петра Могилы, 2005. – 344 с.
8. Leech G. Principles of Pragmatics / G. Leech // – L., N.Y.: Longman Linguistic Library, 1983. – 250 p.

Деркач Н. В.
Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка

ПРОСОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЇВ З ФУНКЦІЄЮ НЕСХВАЛЕННЯ, ОСУДУ ТА КРИТИКИ

The article focuses on studying the peculiarities of the intonation of the English proverbs with the emotional and modal meaning of disapproval, blame and criticism. The influence of the emotional and pragmatic potential of the pronounced proverb upon its prosodic features actualization is considered. The effect of using intonation as a means of intensifying or contrasting the lexical components of the proverbs is reviewed.

Прислів'я завжди викликало жвавий інтерес мовознавців як один з різновидів фольклорного твору, що віддавна уживається в мовленні для передачі цілої низки нюансів значення. Розгляду прислів'їв як мовної одиниці, що в мовленні набуває певного прагматичного спрямування й

ефективно реалізує цілу низку комунікативних функцій, присвячено чимало наукових праць. Проте інтонаційне оформлення прислів'їв, які ужиті в контексті реальної ситуації спілкування і віддзеркалюють певні емоційно-модальні відтінки значення, вивчене недостатньо. Саме тому в обсязі започаткованої праці вбачаємо за доцільне розглянути специфіку просодичної організації прислів'їв, що вжиті в контексті англомовних художніх творів і передають такі відтінки значення, як несхвалення, критика та осуд.

Зазначимо насамперед, що аналізовані експериментальні висловлення переважно асоціюються з оцінною комунікативно-прагматичною функцією (62%), порівняно з іншими типовими для прислів'я функціями впливу (26%) та узагальнення (12%). Така тенденція задовільно пояснюється тим, що узагальнювання та вплив є зазвичай більш раціональними порівняно з оцінкою, яка часто відображає емоційне, негативне чи позитивне, суб'єктивне враження мовця від умов комунікації. Цілком передбачувано прислів'я, що передають несхвалення, критику та осуд, мають насамперед негативне контекстне значення (73%).

Невизначеність контекстного значення (27% аналізованих прислів'їв) у половині зафіксованих випадків пов'язана з малим емоційно-прагматичним потенціалом (термін А. А. Калити) висловлення. Як правило, зменшення рівня емоційно-прагматичного потенціалу висловлення і пов'язана з цим варіативність інтонаційних параметрів пояснюється усвідомленням мовцем свого нижчого стосовно слухача соціального або комунікативно-рольового статусу, що змушує його приховувати негативні емоції, які він переживає. Зауважимо тут, що іншими прийомами дотримання стратегії ввічливості та пом'якшення негативної оцінності висловлення-прислів'я є наявність спадного тону з малою швидкістю зміни напрямку руху, сповільнення темпу висловлення, наявність висхідного тону в першій інтоногрупі двосинтагмених прислів'їв і спадно-висхідного – в другій.

Додатковим фактором впливу на варіативність емоційно-прагматичного потенціалу є ступінь контрольованості емоцій мовцем. Зокрема у прислів'ї *There's `no ˌfool ⸗ ˌlike an `old ˌfool* (AS)

нестримний осуд маніфестується на рівні інтонації функціонуванням серії спадних тонів в обох інтоногрупах прислів'я, наявністю значних тональних інтервалів на різних ділянках інтоногруп і розширенням тонального діапазону другої інтоногрупи порівняно з першою, за умов паралелізму їх інтонаційних малюнків.

У прислів'ї ˡ*Easier* ˏ*said* ʒ *than* ˋ*done* (ShW) підвищеної емоційності реалізації несхвалення надає такт з висхідним рухом тону у першій інтоногрупі, високий спадний тон, який завершує другу, а також наявність розширених інтервалів на ділянках висловлення. У другій реалізації цього прислів'я ˌ*Easier* ˌ*said than* ´*done* 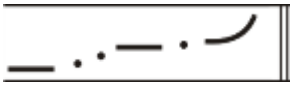 на фоні прискореного темпу вимови функціонування висхідної ступінчастої шкали з високим висхідним тоном завершення забезпечує широкий діапазон інтоногрупи і свідчить про наростання емоції несхвалення до значного її ступеня.

У ході здійсненого експериментально-фонетичного дослідження було з'ясовано, що сегментний рівень, виконуючи допоміжну роль на фоні інтонаційних параметрів, може надавати висловленню негативного забарвлення, як наприклад, у реалізації *A slip of a lip may sink a shshship*. (Cycl), *Easier sssaid than attempted* (PV).

З негативними емоціями, зокрема з несхваленням, категоричним та безапеляційним осудом або критикою свого співрозмовника, інформанти асоціюють поєднання двох кінетичних спадних тонів у одній синтагмі, наявність змішаної або ковзної шкал, підвищення гучності висловлення або окремих його ділянок, стакатоподібний ритм. Останній часто супроводжується прискоренням темпу, підвищенням гучності звучання, чіткою вимовою наголошених складів і приблизно однаковим ступенем їхнього виділення, напр. ˋ*Easier* ˎ*sssaid than a*ˎ*ttempted* (PV) (критика) , ˡ*Easier* ˌ*said than a*ˎ*ttempted* (PV) (осуд) 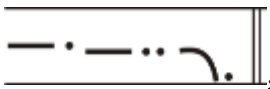 , ˡ*No a*ˡ*ccounting for* ˎ*tastes!* (AAW) (осуд) 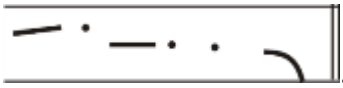 . При цьому

відзначено, що реалізації молодших за віком дикторів характеризуються більшою різкістю й категоричністю.

Функціонування спеціального підйому в аналізованих прислів'ях пов'язане передусім із особливостями їхньої лексико-граматичної структури, зокрема наявністю прикметників, що імпліцитно містять негативну оцінку ситуації, напр. *weakest, old*: *There's ˈno ˏ fool ⦚ ˈlike an ↑old ˎ fool* (ABCM) 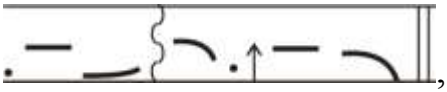 , необхідністю підкреслення контрасту слів, напр. *said* та *attempted* у прислів'ї *ˈEasier ↑said than aˎ ttempted* (PV) 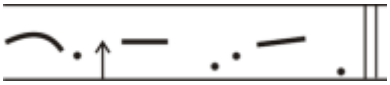 тощо.

Протиставлення може бути оформлене й за допомогою інших просодичних засобів, зокрема високого спадного тону на присвійному займеннику *your* у реалізації *ˈKeep̀ your ˌbreath ⦚ ¯to ˈcool your ˎ porridge* (PP) 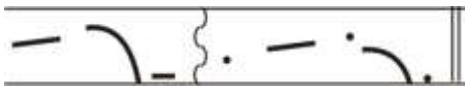 або різних тональних рівнів початку перших наголошених складів (низький у першій інтоногрупі й середній знижений у другій), що підкреслюють контраст прийменників *out* у реалізації *ˌOut of ˏsight, ⦚ ˈout of ˎ mind* (Cycl) .

Ефект контрасту між двома інтоногрупами у висловленні *ˈKeep your ˎ breath ⦚ ¯to ↘cool your ˎ porridge* (PP) досягається за рахунок прискорення темпу в першій інтоногрупі і його сповільнення до помірного у другій, у межах якої відзначено також і хвилеподібний рух тону, що свідчить про більшу емоційність цієї частини прислів'я.

У реалізації *ˈBeggars ˎ can't be parˏticular* (DS) 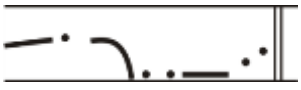 негативна емоційність передається за рахунок спадно-висхідного тону й більшої інтенсивності вимови слова *can't*, аніж *particular*, а в іншій реалізації цього прислів'я *ˈBeggars ˈcan't be parˎticular* (DS) 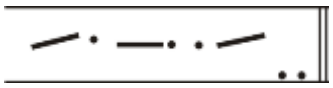 – за допомогою функціонування спадної ступінчастої

шкали і середнього підвищеного спадного тону з висхідним напрямком руху на ядерному складоносієві й низьким завершенням.

Таким чином, аналіз результатів експериментального дослідження просодичної організації англійських прислів'їв з функціональним призначенням несхвалення, критики та осуду дає підстави констатувати, що провідна роль у їх реалізації належить, насамперед, просодичним засобам. Інтонаційне оформлення аналізованих прислів'їв позначене частотним поєднанням двох кінетичних спадних тонів у одній інтоногрупі, прискоренням темпу, підвищенням гучності, стакатоподібним ритмом, наявністю спеціального підйому, ковзної, висхідної ступінчастої типів шкал, збільшених інтервалів на ділянках інтоногрупи тощо. При цьому особливості інтонації прислів'їв значною мірою зумовлені їх лексико-граматичним складом, зокрема необхідністю інтенсифікації конкретних слів або підкреслення їхнього контрасту. Перспективним убачаємо подальший розгляд інтонаційного супроводу емоційно-модальних і соціопрагматичних компонентів смислу висловлень-прислів'їв та інших висловлень у текстах різного стилістичного спрямування.

Джерела ілюстративного матеріалу

AAW.: Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland / [Електронний ресурс] / L. Carroll. – Режим доступу: http://www.gutenberg.org/etext/19033

ABCM.: Christie A. The ABC Murders / [Електронний ресурс] / A. Christie. – Режим доступу: http://rs178.rapidshare.com/files/84667608/Complete_ Detective_Novels_by_Agatha_ Christie.ra.

AS.: Christie A. Affair at Styles / [Електронний ресурс] / A. Christie. – Режим доступу: http://rs178.rapidshare.com/files/84667608/Complete_Detective_ Novels_by_ Agatha_Christie.ra.

Cycl.: Cussler C. Cyclops / [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=600&lang=1.

DS.: Cussler C. Deep Six / [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=609&lang=1.

PP.: Austen J. Pride and Prejudice / [Електронний ресурс] / J. Austen. – Режим доступу: http://www.gutenberg.org/etext/1342.

PV.: Cussler Clive. Pacific Vortex / [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=607&lang=1.

ShW.: Cussler C. Shock Wave/ [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=598&lang=1.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. *КОГНІТИВНИЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ І ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТИ МОВИ Й МОВЛЕННЯ*

Kolesnyk O. S. Defragmenting the Worlds: M-Logic in Verbal Modeling … 3

Хоменко І. А. Аудіальний контент у медіа та освіті: спроба осмислення явища з позицій східної філософії та європейської психології …… 5

Hall D. L. Social Media is “The Message”……..…… 10

Борисов О. О. Когнітивно-семантичний аналіз ключових номінацій концептів DIALOGUE та ДІАЛОГ: зіставний аспект (на матеріалі сучасних англомовних та україномовних лексикографічних джерел)…….. 12

Борисов О. О., Васильєва О. Г. Філософсько-методологічні засади дослідження комунікації ……. 15

Ворохобов А. В. Герменевтика Ульриха Кёртнера как индикатор постмодернистской дилеммы протестантской академической теологии на Западе ……..…….. 19

Гідора-Шишковська А. Л. Інформаційна характеристика правових текстів ЄС ..…..**.....** 24

Зинцова Ю. Н. Способы выражения аспектуальных характеристик предельных глаголов немецкого языка ..…..**.....** 26

Красавіна В. В. Символічна концептуалізація епітета козацький (на матеріалі творів другої половини XIX – першої половини XX ст.) ……. 28

Кришталюк Г. А. Фокусування як когнітивно-дискурсивна функція заперечення в англомовних газетах ……. 32

Марчишина А. А. Маскулінна гендерна ідентичність у постмодерністській прозі …….……... 35

Мойсеюк Ю. М. Символіка геральдичних кольорів в англо-американській художній літературі ……... 39

Набок А. І. Моделі створення ефекту суб’єктивності в ініціальних заголовках інтернет-новин: фіксовані моделі…….. 43

Плисов Е. В. Исламская лексика в немецком толковом словаре …….. 47

Репех Н. В. Роль семантики *початку* і *кінця* в англомовному медіа-дискурсі: лінгвокогнітивний аспект …….. 50

Ярошук М. В. Политическая корректность как феномен американской культуры ……. 54

РОЗДІЛ ІІ. *АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОПРАГМАТИКИ, ДИСКУРСОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА*

Славова Л. Л. Мовна особистість політика як носій індивідуальних і соціальних цінностей …….. 59

Вуєк О. Є. Linguo-cultural reconstruction via pragmatics of poetic texts…. 64

Ганжа І. В. Невербальна поведінка представників англомовної лінгвокультури у процесі уникнення комунікативних невдач…… 67

Гаценко І. О. Своєрідність загадки як жанру фольклорного дискурсу…. 72

Горбачова Н. І. Прагмалінгвістічний аспект спілкування керівника та підлеглого (на матеріалі англомовного кінодискурсу)…….. 75

Деркач Н. В. Просодична організація англійських прислів'їв з функцією несхвалення, осуду та критики ……. 79

Ковальська Н. В., Шерстюк І. В. Особливості перекладу мовних засобів вираження іронії в художніх англомовних текстах ……. 84

Куценко М. А. Обгрунтування статусу висловлень співчуття в англійському діалогічному мовленні…… 86

Кузьмичёва А. А. Темпоральный компонент просодии (на материале немецких восклицательных иронических высказываний)……. 89

Матвеева И. В. Коммуникативно-прагматический потенциал «я»-субъекта в современном немецком языке ……..... 92

Новицька Т. В. Історіографічний аспект дослідження економії мовленнєвих зусиль …..**.....** 95

Пархоменко О. М. Переклад як міжкультурна комунікація: досвід А. Ф. Прево…… 100

Тарасевич Н. А. Linguistic Personality Development through Discourse…… 105

Федун Л. М. Особливості перекладу неологізмів сфери інформаційних технологій…….. 108

РОЗДІЛ ІІІ. *ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МОВ І КУЛЬТУР*

Бараненкова Н. А. Особливості формування перекладацької компетентності у студентів технічних спеціальностей……. 113

Борисенко В. В. Сучасні технології в навчанні студентів-філологів… 117

Василюк Т. В. Диалог культур во внеаудиторной работе со студентами: традиции гостеприимства……. 122

Грона Н. В. Когнітивно-комунікативний підхід до процесу текстотворення учнів молодшого шкільного віку..…….…… 125

Герасименко М. Д. Жанрові характеристики текстів для навчання майбутніх учителів англомовного професійно орієнтованого читання.. 129

Конотоп О. С. Сучасні автентичні навчальні відеокурси для формування англомовної комунікативної компетентності у дошкільників ……..... 133

Kovalska N. V., Osipchuk Yu. S. Linguistic competence for the future translators ……..…… 135

Онищук Е. В. К вопросу о межъязыковой интерференции при изучении немецкого языка как второго иностранного.....……. 138

Сыч М. А. Применение искусственного интеллекта в процессе обучения …… 141

Хотько Н. А. Социокультурный компонент в структуре иноязычной коммуникативной компетенции ……..……..... 146

РОЗДІЛ IV. *АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ*

Жила С. О. Концептуальна особливість роману «Вічник» Мирослава Дочинця ……..... 151

Дягель С. Н. Проза В. Каминера в мультикультурном контексте современной литературы Германии …..…….…..... 155

Иванова В. М. Стилевые искания в поэзии Венди Коуп ……..…… 159

Кашпур С. І. Образ лабіринту в постмодерній літературі (на прикладі новели Х. Л. Борхеса «Вавилонська бібліотека» та роману Ю. Андруховича «Московіада») ……..……... 164

Мартинець А. М. Два вибори як представлення двох світів героя-воїна у творах про сучасну війну українських та російських прозаїків.. 167

Острянко-Емін О. О. Онірична символіка в поезії Е. Дікінсон.…..... 176

Пікун Л. В. Казкові мотиви в романі Б. Космовської «Позолочена рибка»……...…….. 179

Росстальна О. А. Роль протиставлення у новелі Т. Гарді «Заборона сина» 183

Сальникова Е. Г. Жанровое своеобразие романов С. Ахерн…….. 186

Смирнова Т. П. Актуальные вопросы современного литературоведения: немецкоязычная литература мигрантов …… 189

Чередник Т. П. Презентація творів сучасної дитячої літератури як виклик професіоналізму вчителя літератури ……... 193

Відомості про учасників конференції…… 199